

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

12

octubre de 2018

Quin impacte tenen els programes d'orientació i assessorament en els alumnes?

Sandra Escapa i Albert Julià

Al llarg de les trajectòries educatives els alumnes es preparen constantment per superar els diferents reptes que es van trobant. Sovint necessiten algun tipus de suport, orientació o assessorament per poder fer front en millors condicions tant als reptes educatius com a les decisions que han de prendre sobre el seu futur. En aquesta revisió d'evidències ens preguntem fins a quin punt els programes d'orientació i assessorament esdevenen instruments que milloren la situació dels alumnes, en quins àmbits tenen impacte (sobre el rendiment educatiu, la situació personal o emocional, les relacions amb el grup d'iguals, la seguretat en un mateix, etc.), i quines són les característiques que haurien de tenir per ser el més efectius possible.

“Durant massa temps l'educació s'ha basat en inèrcies i tradicions, i els canvis educatius, en intuïcions o creences no fonamentades. El moviment 'Què funciona' irromp en el món de l'educació amb un objectiu clar: promoure polítiques i pràctiques educatives basades en l'evidència. Ivàlua i la Fundació Jaume Bofill s'alien per fer avançar aquest moviment a casa nostra.”

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

Quin impacte tenen els programes d'orientació i assessorament en els alumnes?

Sandra Escapa

Sociòloga i professora del Departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona i de la Facultat d'Educació Social i Treball Social de la Fundació Pere Tarrés-Universitat Ramon Llull. Les seves principals àrees d'investigació són infància, família, educació i exclusió social.

Albert Julià

Doctor en Sociologia i professor del Departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona. Analista i avaluador de projectes sobre educació, infància, joventut i exclusió social.

Motivació

Els alumnes transiten per diferents cicles educatius que els preparen, amb més o menys encert, per a les següents etapes educatives o professionals. En el curs dels itineraris educatius, els estudiants han de prendre decisions importants sobre el seu futur que condicionaran les seves trajectòries posteriors. Aquestes decisions venen determinades especialment pel seu rendiment educatiu, les seves expectatives i el seu grau de coneixement sobre les diferents oportunitats que tenen. Oferir als estudiants serveis d'orientació, consulta i guia pot esdevenir determinant en diferents dimensions, com ara la seguretat en un mateix, les expectatives de futur, el rendiment educatiu o acadèmic, la salut emocional, etc. [1]. Aquesta ajuda pot esdevenir especialment significativa en els alumnes menys afavorits, considerant que solen tenir famílies amb capitals educatius i culturals més baixos i que, per tant, sovint no

estan en condicions d'oferir la informació i els consells que els infants i joves necessiten, o no tenen la predisposició i les capacitats per obtenir-los de professors i altres agents educatius, i transmetre'ls adequadament als seus fills.

Oferir als estudiants serveis d'orientació, consulta i guia pot esdevenir determinant en diferents dimensions com ara la seguretat en un mateix, les expectatives de futur, el rendiment educatiu o acadèmic, la salut emocional, etc.

Les transicions educatives esdevenen un moment clau per a les trajectòries dels infants i joves. El rendiment educatiu i les expectatives educatives dels alumnes es poden veure afectats en el pas d'educació primària a secundària a causa dels canvis d'exigència, les noves cultures pedagògiques o els canvis de centre [2] [3]. Alguns països com Finlàndia o Àustria han desenvolupat models d'assessorament als estudiants amb una gran atenció als processos de transició per resoldre dubtes i guiar curricularment els estudiants [4] [5]. Al Quebec, per exemple, aquest assessorament i aquesta orientació es produeix des de l'educació primària [5] [6]. Alguns estudis mostren que l'orientació i l'assessorament en les transicions cap a secundària i postsecundària és una mesura que permet que els estudiants amb menys recursos estiguin més compromesos i vinculats amb els estudis i l'escola [7], i que no es quedin enrere o esdevinguin futurs estudiants que abandonin l'escolarització prematurament [5].

L'assessorament pot ajudar els estudiants a navegar a través de les diferents vies i opcions educatives i mantenir o augmentar les seves expectatives i el seu compromís. A Catalunya hi ha diversos serveis que les escoles i els instituts poden incloure per cobrir aquestes funcions orientades a assessorar, fer seguiment i donar suport als alumnes. Els més destacats són: *a)* els consells orientadors, que permeten fer el seguiment de l'alumnat al llarg de la trajectòria educativa amb la finalitat de registrar, acompanyar i guiar l'aprenentatge en cada moment; *b)* els educadors socials, integradors socials i psicòlegs que solen estar orientats a perfils amb necessitats bàsiques, situacions de risc o vulnerabilitat i problemes de conducta; i *c)* els Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP) que donen suport al professorat i als centres educatius en la resposta a la diversitat de l'alumnat i en relació amb els alumnes que presenten necessitats educatives especials, així com a les seves famílies.

A pesar del reconeixement i la demanda que reben aquest tipus de serveis o programes a diferents territoris, són escasses les revisions realitzades per valorar l'efectivitat d'aquests programes en les diferents dimensions dels alumnes. Per poder donar una mica de llum sobre la conveniència dels programes d'assessorament, orientació i guia curricular, en aquesta revisió presentem els casos principals avaluats de forma rigorosa a partir d'una selecció de metanàlisis.

De quins programes d'orientació i assessorament parlem?

Els serveis d'orientació i assessorament poden esdevenir eines importants en el desenvolupament acadèmic. L'orientació i l'assessorament són les ajudes que ofereixen persones qualificades i capacitades als alumnes de qualsevol edat per ajudar-los a gestionar les seves pròpies activitats de vida, a desenvolupar els seus propis punts de vista i a prendre les seves pròpies decisions [8] dins de l'escola. Aquestes actuacions no s'han de confondre amb els programes de tutorització i mentoria (com les tutories de reforç, la mentoria educativa i les tutories entre iguals), ni amb els programes conductuals —que ja es van tractar en revisions anteriors de la sèrie “Què funciona en educació?” [9] [10]—, tot i que sovint utilitzin estratègies similars o persegueixin objectius comuns. Per entendre més concretament de quin tipus de programes estem parlant, a continuació presentem de forma resumida les categories de programes i serveis d'orientació i assessorament, els tipus d'objectius que pretenen assolir i les característiques més destacades que poden fer variar l'impacte d'aquest tipus de programes.

L'orientació i l'assessorament són les ajudes que ofereixen persones qualificades i capacitades als alumnes de qualsevol edat per ajudar-los a gestionar les seves pròpies activitats de vida, a desenvolupar els seus propis punts de vista i a prendre les seves pròpies decisions dins de l'escola.

Hi ha diversitat de programes i estratègies que es poden implementar en l'àmbit escolar per poder proporcionar els serveis d'assessorament i orientació de l'alumnat. Dels diferents programes que han estat avaluats de forma sistemàtica i rigorosa en destaquen els que estan basats en el concepte anglosaxó de *counseling*. Segons l'*American School Counselor Association* (ASCA), destaquen tres categories de serveis que desenvolupen els orientadors:

- **Planificació individual** (*individual planning*): Els diversos programes que inclouen la planificació individual tenen en compte tant l'avaluació i l'assessorament de l'estudiant com del grup (classe) en el qual està inclòs. Les activitats de planificació individual estan dissenyades per ajudar els estudiants en el desenvolupament i la implementació dels seus plans personals, educatius i de carrera. Els assessors o professionals pedagògics coordinen activitats sistemàtiques durant els cursos escolars dissenyades principalment per ajudar els estudiants a prevenir situacions que puguin ser perjudicials (com situacions de violència, assetjament escolar, problemes de salut mental o abandonament escolar prematur), determinar individualment els objectius personals i desenvolupar plans per al seu futur [11] [12].
- **Guia curricular** (*guidance curriculum*): Els programes que inclouen guies o plans d'estudis curriculars impliquen sessions estructurades i dissenyades per ajudar a assolir competències adequades per al nivell de desenvolupament dels estudiants. Les intervencions poden ser molt diverses (per exemple: instrucció a l'aula, activitats grupals, desenvolupar el currículum interdisciplinari o fins i tot tallers amb la col·laboració dels pares i les mares), ja que poden cobrir diferents àrees de desenvolupament de l'alumnat com la personal, la social, l'acadèmica i la professional. Alguns exemples dels àmbits que tracten les sessions de guia curricular d'alguns programes poden ser: les habilitats en l'estudi, el valor de l'educació, l'establiment d'objectius, la resolució de conflictes, com afrontar les transicions a etapes educatives superiors, etc.

- **Serveis de resposta** (*responsive services*): Els programes o serveis de resposta es caracteritzen perquè proporcionen una assistència especial i no sistemàtica (més a demanda) als estudiants que s'enfronten a problemes o dificultats que puguin interferir en el seu desenvolupament personal, relacional o educatiu. Dins d'aquesta categoria, es troben serveis de consulta individual, assessorament i consulta a grups reduïts, i assessorament en situacions de dificultat, problemes específics i necessitats immediates. També trobem, en menor mesura, serveis d'assessorament entre iguals, similars als programes de mentoria entre iguals.

Dins del conjunt de programes i serveis, trobem una àmplia diversitat d'objectius que poden agrupar-se en tres categories:

Taula 1.
Tipologia de programes i serveis segons objectius de l'orientació i l'assessorament

Orientació acadèmica	Inclouen els programes d'assessorament i orientació a l'alumnat que estan adreçats a millorar el seu rendiment acadèmic. En les avaluacions d'aquests programes el seu impacte es mesura tant en les qualificacions com, en menor mesura, en les proves estandarditzades.
Orientació personal/social	Engloben els programes i serveis que tenen incidència en el comportament de l'alumnat, el seu apoderament per prendre decisions i mostrar seguretat més enllà d'allò relacionat amb les transicions i el currículum educatiu. També tenen incidència en l'estat emocional, la salut mental (ansietat, depressió) i l'autoestima dels alumnes.
Orientació de trajectòria educativa-professional	Serveis i programes d'orientació i assessorament dirigits específicament a donar respostes i millorar les competències en les transicions educatives i orientar en el futur tant cap a continuar en el sistema educatiu com en el salt al món laboral (professionalització). Aquests programes solen estar adreçats a l'alumnat de secundària, però també es troben exemples de programes aplicats a les universitats.

Font: Elaboració pròpia.

Els programes d'assessorament i orientació poden tenir efectes molt diferenciats segons les seves particularitats. Aquestes serien les característiques més destacades que poden fer variar el seu impacte, segons recull la literatura revisada:

- **Perfil dels participants:** Els programes i serveis revisats inclouen una varietat molt àmplia de perfils dels participants, tant per la seva situació socioeconòmica o l'origen (ètnia), com per l'edat o l'etapa educativa en què es troben. Solen ser transversals i la majoria no se centren en perfils concrets més enllà de l'etapa educativa en què es troben. En aquest sentit, hi ha des de programes d'orientació que s'apliquen a l'etapa d'educació primària fins a d'altres que s'apliquen a la universitat. Tanmateix, el més freqüent és que els programes d'orientació i assessorament s'apliquen a la secundària.

Hi ha des de programes d'orientació que s'apliquen a l'etapa d'educació primària fins a d'altres que s'apliquen a la universitat.

- **Durada i freqüència:** La diversitat d'estratègies utilitzades per assessorar i orientar l'alumnat fan que els programes i serveis siguin molt dispars en relació amb la seva durada o freqüència. Trobem des de serveis d'orientació molt puntuals, que poden suposar una o dues sessions de dues hores, fins a programes que duren tot un curs escolar (9 mesos) en què s'apliquen fins a 200 hores en diferents activitats i sessions. Tanmateix, la majoria de programes es basen en una o dues sessions.

- **Perfil dels responsables:** Algunes de les revisions incloses tenen aquest eix com a part de l'avaluació per valorar quins són els perfils professionals que tenen efectes més significatius. La majoria d'avaluacions realitzades se centren en el context nord-americà, on el perfil més freqüent és el de l'orientador escolar (*school counselor*) amb una formació principalment en l'àmbit de la psicologia i, en menor mesura, en el treball social.

La majoria d'avaluacions realitzades se centren en el context nord-americà, on el perfil més freqüent és el de l'orientador escolar (*school counselor*) amb una formació principalment en l'àmbit de la psicologia i, en menor mesura, en el treball social.

- **Sessions grupals o individuals:** Les estratègies són diverses a l'hora de dissenyar accions per orientar i assessorar l'alumnat. Les revisions incloses en l'estudi mostren des d'intervencions individuals a sessions grupals, ja sigui de pocs membres o de tots els alumnes d'una mateixa aula o curs, així com tallers específics amb petits grups o per ordinador.

És important assenyalar que no tots els estudis que s'han revisat aquí proporcionen informació sobre totes les variables assenyalades o amb els mateixos paràmetres, fet que dificulta la seva comparació. També cal afegir que hi ha una concentració elevada d'estudis revisats que pertanyen a un mateix context: aproximadament el 90% dels estudis inclosos en les diverses metanàlisis provenen dels Estats Units.

Preguntes que guien la revisió

A partir de la revisió d'evidències que es presenta en aquest document es pretén donar resposta als interrogants següents:

1. Serveixen els programes d'assessorament i orientació per millorar la situació dels alumnes?
2. Quins són els aspectes que milloren en major mesura (per exemple, els resultats educatius, la situació personal, la seguretat en un mateix, la seguretat i el coneixement en l'orientació de les transicions educatives o professionals, etc.)?
3. Quines característiques tenen els programes i serveis d'orientació i assessorament a l'alumnat més efectius en relació amb els objectius que persegueixen?
4. En quines etapes educatives són més efectius?
5. Hi ha diferències en l'impacte dels programes segons els diferents col·lectius d'alumnes, és a dir, segons les seves característiques sociodemogràfiques i socioeconòmiques?

6. En clau de possibles intervencions en el territori, és recomanable ampliar aquest tipus de programes i serveis a Catalunya? Quines condicions haurien de complir?

Revisió de l'evidència

Els programes i les estratègies per orientar i assessorar els alumnes no són quelcom desconegut a Catalunya. Tal com s'ha assenyalat anteriorment, existeixen diferents estratègies per poder cobrir aquest tipus de funcions. Cal dir, però, que el desplegament dels diversos serveis és molt desigual i dispar en el territori, així com les evidències sobre el seu resultat potencial i impacte. De fet, la manca d'evidències sobre l'impacte d'aquest tipus de programes i serveis a diferents països és molt freqüent, a excepció dels Estats Units, que té una llarga tradició en l'avaluació dels seus programes d'orientació i assessorament (o *counseling*, segons la terminologia anglosaxona). Tot i existir aquesta tradició avaluativa nord-americana, la quantitat limitada de metanàlisis en aquesta àrea d'investigació és igualment significativa.

En aquesta revisió s'han seleccionat les vuit metanàlisis ([taula 2](#)) més rellevants que s'han publicat sobre l'impacte dels programes i serveis d'orientació i assessorament als alumnes, de les quals en destaquen principalment les elaborades per l'estudi de Whiston *et al.* [13] [14], ja que són les més recents i inclouen un ventall ampli d'evidències de programes experimentals i quasiexperimentals.

Els estudis que s'inclouen en aquestes revisions són molt dispars. Alguns analitzen l'impacte dels programes d'orientació i assessorament de forma àmplia i diversa tant per a les diferents etapes educatives com pels diversos impactes potencials dels quals pot beneficiar-se l'alumnat. D'altres estan més focalitzats en programes d'orientació i assessorament desenvolupats en etapes educatives superiors (com estudis universitaris) o de secundària postobligatòria, que cerquen preparar i orientar els alumnes per realitzar els següents passos de la seva trajectòria educativa o per a la transició cap al mercat laboral. A partir d'aquest recull d'estudis metanalítics es pre-tén donar resposta a les preguntes formulades anteriorment.

Taula 2.
Programes d'orientació (*counseling*). Metanàlisis revisades

Metanàlisi (país de referència)	Nombre d'estudis inclosos	Tipus d'orientació	Etaques educatives incloses	Durada mitjana de la intervenció	Magnitud de l'efecte*
Whiston <i>et al.</i> (2011) [13] (Estats Units)	118	Orientació acadèmica, personal/social i de la trajectòria educativa-professional (centrada en la planificació individual i la guia curricular).	Primària fins a secundària (diferents cursos).	No es detalla.	Efecte global = 0,30^h <i>Orientació</i> Guia curricular i serveis d'atenció = 0,35 Planificació individual = 0,26 Serveis de resposta = 0,35 Avaluació programada = 0,19 <i>Comportament i habilitats cognitives</i> Resultats generals del comportament = 0,41 Resultats generals afectius = 0,23 Resultats generals cognitius = 0,19 Assistència = 0,30 Habilitats de resolució de problemes = 0,96 Habilitats socials = 0,33 Disciplina = 0,83 Percepció del funcionament acadèmic = -0,17 <i>Socioemocional</i> Desenvolupament personal/social = 0,24 Ansietat = 0,40 Depressió = 0,37 <i>Resultats educatius</i> Grade Point Average = 0,15 Puntuacions estandaritzades de proves d'assoliment = 0,16 Coneixement de la carrera = 0,67 Altres = 0,79
Hoag i Burlingame (1997) [15] (Estats Units)	56	Orientació acadèmica i personal/social (centrada en programes preventius, orientació, guia curricular i psicoteràpia).	Primària fins a secundària (diferents cursos).	No es detalla.	Efecte global = 0,61^h Comportament disruptiu = 0,69 Ansietat/por = 0,62 Depressió = 0,46 Habilitats cognitives/resultats = 0,51 Habilitats socials = 0,49 <i>Diferències d'estatus social de l'alumnat</i> Alumnes amb estatus socioeconòmic baix = 0,29 Alumnes amb estatus socioeconòmic mitjà = 0,79
Whiston <i>et al.</i> (1998) [14] (Estats Units)	47	Orientació acadèmica, personal/social i de la trajectòria educativa-professional.	Secundària i superior (diferents cursos).	Mitjana de 4,9 sessions i durada de 75 hores.	Efecte global = 0,38^h Principi de secundària = 0,79 (n=2) Secundària = 0,34 (n=11) Universitat = 0,26 (n=22) <i>Orientació</i> Seguretat en les decisions = 0,19 Importància de la carrera = 0,19 Autoeficàcia en la presa de decisions en la trajectòria educativa = 0,96 Coneixement de les opcions = 0,43 Coneixement relacionat amb la carrera = 0,97 Habilitats = 0,81 <i>Comportament i autoestima</i> Maduresa professional = 0,53 Canvis d'autopercepció = 0,31 Canvis d'actitud = 0,15 Ansietat = 0,59 Depressió = 0,02 <i>Resultats educatius</i> Coneixement relacionat amb la (futura) carrera = 0,97 Habilitats = 0,81
Evans i Burck (1992) [17] (Estats Units)	67	Orientació acadèmica i de la trajectòria educativa-professional.	Secundària (diferents cursos).	151-200 hores durant 9 mesos (1 any escolar).	Millora del rendiment educatiu = 0,16^g

*En negreta, efectes estadísticament significatius; ^g = Estimador de Hedges; ^h = Estimador de Glass; ^d = Estimador de Cohen. Per als tres estimadors, es presenta el valor estandaritzat de l'efecte (valors al voltant o inferiors al 0,2 indiquen un efecte petit; valors al voltant del 0,5, un efecte mitjà; valors al voltant o superiors al 0,8, un efecte gran) [21].

Nota: Alguns efectes desagregats de les metanàlisis escollides no es presenten a la taula perquè tenen pocs estudis comparatius (n < 4).

Font: Elaboració pròpia.

Taula 2. (Continuació)
Programes d'orientació (*counseling*). Metanàlisis revisades

Metanàlisi (país de referència)	Nombre d'estudis inclosos	Tipus d'orientació	Etapes educatives incloses	Durada mitjana de la intervenció	Magnitud de l'efecte*
Oliver i Spokane (1988) [16] (Estats Units)	58	Orientació acadèmica, personal/social i de la trajectòria educativa-professional.	Secundària i superior (diferents cursos).	D'1 a 30 sessions (mitjana de 7,9 hores).	Efecte global = 0,82^Δ Principi de secundària = 1,28 (n=7) Secundària = 1,02 (n=15) Universitat = 0,85 (n=29) <i>Orientació</i> Idoneïtat de l'elecció = 0,51 Cerca de la informació de la (futura) carrera (professional) = 0,53 Seguretat en l'elecció = 0,40 Coneixement relacionat amb la carrera = 0,88 Satisfacció en l'elecció = 0,49 <i>Comportament i autoestima</i> Maduresa professional = 1,05 Canvis d'autopercepció = 0,48 Millora d'autoestima = 0,48 <i>Resultats educatius</i> Millora del rendiment = 0,35 Coneixement relacionat amb la (futura) carrera = 0,88 Habilitats (entrevistes, escriptura i solució de problemes) = 1,03
Whiston <i>et al.</i> (2003) [18] (Estats Units)	57	Orientació de la trajectòria educativa-professional (comparació d'estratègies).	Secundària (diferents cursos), primària i adults (en menor mesura).	Mitjana de 5,1 sessions i durada de 8,3 hores.	Comparativa d'efectes globals segons les estratègies de tractament: [§] Orientació individual = 0,25 Orientació grupal = 0,05 Taller/grup estructural = 0,20 Aula = 0,33 Per ordinador = 0,14 Orientador de fora de l'escola = 0,04
Erford <i>et al.</i> (2017) [19] (Estats Units)	21	Orientació personal/social (infants i adolescents amb problemes de conducta).	Des d'infantil fins a secundària (diferents cursos).	No es detalla.	Efecte global = 0,57^Δ
Prout i Prout (1998) [20] (Estats Units)	17	Orientació acadèmica personal/social (psicoteràpia).	Primària fins a secundària (diferents cursos).	No es detalla.	Efecte global = 0,97^Δ Ansietat = 0,74 Depressió = 1,96 Autopercepció = 0,74 Habilitats socials = 0,38 Rendiment = 0,0 Actitud = 0,85

*En negreta, efectes estadísticament significatius; [§] = Estimator de Hedges; ^Δ = Estimator de Glass; ^Δ = Estimator de Glass; ^Δ = Estimator de Cohen. Per als tres estimadors, es presenta el valor estandaritzat de l'efecte (valors al voltant o inferiors al 0,2 indiquen un efecte petit; valors al voltant del 0,5, un efecte mitjà; valors al voltant o superiors al 0,8, un efecte gran) [21].

Nota: Alguns efectes desagregats de les metanàlisis escollides no es presenten a la taula perquè tenen pocs estudis comparatius (n < 4).

Font: Elaboració pròpia.

Els programes i serveis d'orientació i assessorament milloren la situació dels alumnes? En quins aspectes?

En general els programes d'orientació i assessorament tenen efectes positius en els alumnes. Tanmateix, aquests efectes varien de forma substancial atenent els diferents àmbits relacionats amb l'alumnat que s'han avaluat. Aquesta variació s'explica en bona mesura segons la diversitat d'objectius dels diversos programes. Per exemple, algunes metanàlisis mostren uns efectes globals molt alts però amb una incidència baixa o pràcticament nul·la en termes de rendiment educatiu [20]. La majoria de programes que s'han inclòs en aquesta revisió mesuren l'impacte en més d'un àmbit (vegeu el [requadre 1](#) com a exemple). A continuació presentem de forma sintètica els diferents àmbits en què s'ha pogut avaluar l'impacte dels programes d'assessorament i orientació:

- **Rendiment educatiu:** De forma general, les investigacions han mostrat que els programes d'orientació i assessorament milloren el rendiment educatiu de l'alumnat. Aquesta millora s'ha observat tant en la nota mitjana de curs [13] [15-17] com en els resultats de proves estandarditzades específiques [13]. Tanmateix, els efectes positius en el rendiment no solen ser gaire destacables i en algunes investigacions són pràcticament nuls [20]. De fet, els indicadors de rendiment educatiu són, juntament amb els de millora cognitiva [13], els que tenen un impacte positiu més reduït. On trobem impactes molt destacats és en la millora d'algunes habilitats educatives com ara el nivell d'escriptura o la resolució de problemes [13] [14] [16]. Tot i que alguns programes d'orientació i assessorament mostren evidències positives en la prevenció de l'abandonament educatiu, les evidències són molt limitades [16], i en alguns casos no es pot separar aquest efecte d'altres indicadors (*outcomes*) de rendiment educatiu [13].

Les investigacions han mostrat que els programes d'orientació i assessorament milloren el rendiment educatiu de l'alumnat. Aquesta millora s'ha observat tant en la nota mitjana de curs com en els resultats de proves estandarditzades específiques.

- **Actituds cap a l'aprenentatge i compromís escolar:** Els programes analitzats mostren una incidència significativa en alguns aspectes relacionats amb l'actitud dels alumnes envers l'escola i el seu compromís. Alguns han mostrat resultats força positius en la millora de l'assistència a l'escola [13], en el comportament dins de l'aula [13] [14] [20], en la reducció de la conducta disruptiva [15] o, encara en major mesura, en la millora del nivell de disciplina [13].

Alguns programes han mostrat resultats força positius en la millora de l'assistència a l'escola, en el comportament dins de l'aula, en la reducció de la conducta disruptiva o, encara en major mesura, en la millora del nivell de disciplina.

- **Apoderament educatiu-professional:** Algunes de les dimensions que s'han avaluat en programes d'orientació i assessorament tenen a veure amb el nivell de coneixement que tenen els alumnes sobre la situació en què es troben al cicle educatiu i les decisions que poden prendre de cara al futur. En aquest sentit els resultats mostren que aquests programes no tenen incidència en la percepció dels

alumnes sobre el funcionament general del sistema educatiu [13] o la importància d'escollir una carrera educativa concreta [14]. En canvi, on trobem un impacte moderat-alt és en el coneixement que tenen els alumnes sobre les diverses opcions que poden escollir tant en el camí d'estudis superiors com en la millora del seu perfil professional de cara a l'entrada al món laboral [14] [16]. Així mateix, també es detecten millores en la percepció que tenen els alumnes de la idoneïtat del camí educatiu que han escollit, així com el seu nivell de satisfacció per la decisió presa [16]. Aquest tipus de programes mostren impactes significatius en la seguretat dels alumnes, especialment en la presa de decisions [14] [16].

- **Habilitats socials:** Alguns dels programes que contenen les metanàlisis tenen com a objectiu la resolució de dificultats i problemàtiques dels alumnes (com per exemple els programes basats en serveis de resposta). En aquest sentit, en aquests programes es troben resultats significatius i moderadament positius en la millora de les habilitats socials i relacionals dels estudiants amb el seu entorn [13] [15] [20].
- **Salut mental i autoestima:** S'observa un efecte positiu en la salut mental o socioemocional dels estudiants que participen en programes d'orientació, i especialment en aquells que tenen una persona referent que dona resposta a les seves necessitats o preocupacions. Com ja s'ha comentat anteriorment, el perfil professional més freqüent que treballa com a *counselor* sol ser de l'àmbit de la psicologia, amb la qual cosa és plausible esperar una incidència en la situació psicoemocional dels estudiants que participen en aquests programes. Els guanys s'observen en la millora de l'autopercepció [14] [16], la millora de l'autoestima [16], en la reducció dels nivells d'ansietat [13-15] [20], i de les escales de depressió [14] [16] [20] (aquest darrer factor de forma no estadísticament significativa).

S'observa un efecte positiu en la salut mental o socioemocional dels estudiants que participen en programes d'orientació, i especialment en aquells que tenen una persona referent que dona resposta a les seves necessitats o preocupacions.

Requadre 1.

Missouri Comprehensive Guidance Programs (MCGP) (Estats Units)

El MCGP és un programa que es va crear als anys vuitanta i que s'ha instaurat de manera àmplia a diferents estats dels Estats Units, especialment a l'estat de Missouri. El programa planteja una estructura d'activitats organitzades i implementades pels orientadors escolars amb el suport d'altres agents com els professors, els progenitors o els agents de la comunitat. El propòsit del programa és abordar les necessitats dels estudiants facilitant el seu desenvolupament social/emocional, acadèmic i professional, ajudar a crear climes d'aprenentatge positius i segurs a les escoles, a més d'ajudar els estudiants a ampliar el sentiment de pertinença amb l'escola. Al mateix temps, el programa pretén ajudar els alumnes a afrontar i resoldre problemes que dificulten el seu desenvolupament com a estudiants i el seu benestar.

Es tracta d'un programa integral que pot arribar a cobrir diferents etapes educatives, des de preescolar fins a secundària. Entre les línies d'actuació del programa destaquen: *a)* orientació del currículum escolar; *b)* planificació individual (amb la col·laboració de pares/tutors); *c)* servei de resposta; i *d)* sistema de suport (accions per administrar i avaluar els programes d'orientació escolar).

Segons els responsables del programa, quan aquest està cent per cent desenvolupat, els objectius que pot assolir són múltiples: *a)* millora del rendiment acadèmic dels estudiants; *b)* millora de la salut mental dels estudiants i del desenvolupament social/emocional; *c)* assoliment d'objectius dels estudiants; *d)* desenvolupament professional; *e)* un entorn d'aprenentatge segur i positiu; *f)* col·laboració amb els pares/tutors, professors, administradors i referents comunitaris; i *g)* rendició de comptes a través d'un procés d'avaluació integral.

Segons les avaluacions realitzades sobre el programa MCGP, hi ha evidències que un cop el programa està desenvolupat augmenta la prevalença de passar de curs [22] [23], així com una millora del rendiment educatiu en diferents tests [24]. També s'observen millores en el clima escolar [23], menys problemes de disciplina, millors nivells d'assistència a l'escola [24], millor preparació dels alumnes per al seu futur, millora en la relació amb els professors i major satisfacció amb la seva educació [22].

Per a més informació:

Gysbers, N.; Bragg, J.; Kostek-Bunch, L.; Magnuson, C. i Starr, M. (2017). *Missouri Comprehensive School Counseling Program. A Manual for Program Development, Implementation, Evaluation and Enhancement*. Missouri Department of Elementary & Secondary Education [25].

Lapan, R. T.; Gysbers, N. C. i Kayson, M. A. (2007). *Missouri School Counselors Benefit All Students*. Jefferson City, Mo. Missouri Department of Elementary and Secondary Education [24].

Lapan, R. T.; Gysbers, N. C., i Petroski, G. (2001). "Helping 7th graders be safe and successful: A statewide study of the impact of comprehensive guidance programs". *Journal of Counseling & Development*, vol. 79, núm. 3, p. 320-330 [22].

Lapan, R. T.; Gysbers, N. C. i Sun, Y. (1997). "The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study". *Journal of Counseling & Development*, vol. 75, núm. 4, p. 292-302 [23].

Quines són les característiques dels programes i serveis més efectius?

Una de les constatacions que es poden extreure de la revisió de metanàlisis és que l'efectivitat dels programes d'assessorament i d'orientació a l'alumnat varia en gran mesura segons les característiques dels programes. Així, el seu èxit depèn principalment de les estratègies o tipus de programes utilitzats, el perfil de l'alumnat, l'etapa educativa en què s'implementa o el tipus de perfil de l'orientador. A continuació presentem les característiques dels programes analitzats segons el seu impacte.

- **Tipus de programes (centrats en planificació individual, guia curricular i/o servei de resposta):** En la seva extensa metanàlisi, Whiston *et al.* [13] només van trobar deu estudis que abordaven la planificació individual, la majoria dels quals estaven dirigits a estudiants d'educació secundària. Els resultats mostren, de forma estadísticament significativa, efectes positius en l'alumnat. Pel que fa als programes de serveis d'atenció i resposta, i de guia curricular, aquests mostren un benefici superior al de la planificació individual [13]. Tot i que alguns estudis no han trobat un suport empíric clar als beneficis d'activitats d'orientació curricular [14], d'altres de més extensos sí que han trobat beneficis moderats d'aquest tipus d'activitats [13]. Els estudiants que eren a les escoles on es van implementar les guies curriculars tendien a puntuar millor (aproximadament un terç de la desviació estàndard més) que aquells que no van rebre aquest tipus d'activitats a l'aula i al grup [13]. Tot i que la majoria de les investigacions sobre les intervencions mitjançant guies curriculars s'han produït amb alumnes de primària, els estudiants de secundària obligatòria i postobligatòria se'n beneficien en major grau [13].
- **Orientació grupal vs. orientació individual:** Hi ha estratègies i programes que difícilment poden alternar diferents tipologies d'orientació en termes d'intervenció individual o grupal (ja siguin tallers, aula, grups reduïts, etc.). Tanmateix, hi ha una tendència a observar resultats millors en els programes d'orientació individual que en els grupals [14], amb l'excepció dels programes basats en serveis de resposta (en aquests casos són més efectius els grups reduïts [14]). Els resultats mostren que les sessions individuals tenen un efecte més elevat que les sessions grupals per hora invertida [14] i tenen un cost relativament semblant a les sessions grupals, tot i que més elevat que les sessions desenvolupades a l'aula, tallers o assistides per ordinador [14]. Els beneficis de les orientacions en format grupal són substancials depenent del tipus d'estructura del grup (grup reduït, tallers, grups classe, o d'altres). En aquest sentit, s'observen majors beneficis en els grups classe que en tallers o grups reduïts [14] [16] [18]. Cal assenyalar, però, que una quantitat significativa de programes avaluats combinen les dues estratègies, grupal i individual, amb resultats més efectius que utilitzant només un tipus d'orientació [20].

Hi ha una tendència a observar millors resultats en els programes d'orientació individual que en els grupals.

Una de les altres opcions que s'han avaluat en el tipus de metodologia és la de l'orientació o assistència per ordinador (especialment utilitzada per les guies curriculars). Tots els programes avaluats han mostrat un efecte positiu en l'alumnat, però menor que el resultant de programes basats en l'orientació individual o les diverses versions de les sessions grupals [14] [18]. Les revisions també mostren que els programes que no tenien un referent o coordinador amb un perfil específic d'orientador tenen més freqüentment efectes poc substancials o pràcticament nuls [14] [16] [18].

- **Durada:** No hi ha resultats gaire concloents sobre quina seria la conveniència entre el tipus de programa d'orientació i assessorament i el temps que ha de durar o el nombre de sessions. En la majoria dels estudis analitzats els resultats mostren una relació nul·la [14] o molt baixa [16] entre l'impacte dels programes i el nombre d'hores i sessions en què es desenvolupen. Tanmateix, sí que s'observa que en certa mesura l'efecte de les sessions (la seva durada) varia segons la metodologia d'orientació aplicada.

- **Etapa educativa:** No hi ha un consens en els diferents estudis analitzats sobre l'etapa formativa en què es poden trobar els beneficis més significatius tenint en compte els diferents tipus de programes d'orientació, guia curricular i serveis de resposta. Alguns estudis mostren que aquests programes són especialment beneficiosos a primària [14] [20], d'altres a secundària [16], i en menor mesura en els estudis superiors-universitaris [14]. D'altres assenyalen que l'efecte beneficiós d'aquests programes varia segons l'etapa educativa juntament amb el tipus de programa que s'aplica [13] (vegeu el [requadre 2](#)).

No hi ha un consens en els diferents estudis analitzats sobre l'etapa formativa en què es poden trobar els beneficis més significatius tenint en compte els diferents tipus de programes d'orientació, guia curricular i serveis de resposta.

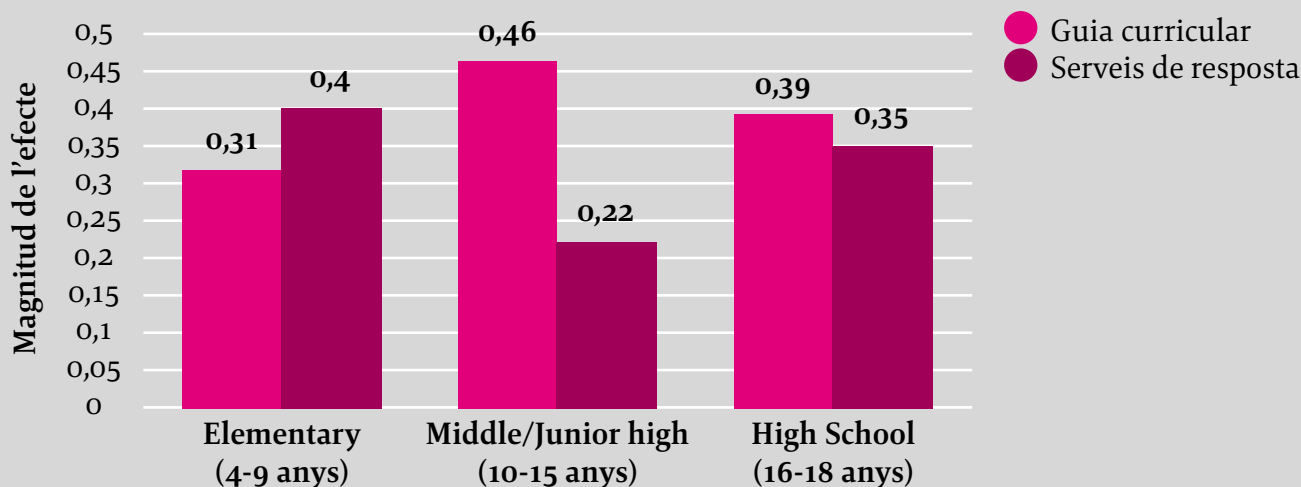
Requadre 2.

Impactes segons nivell educatiu i estratègia d'intervenció

La metanàlisi de Whiston, Tai, Rahardja i Eder [13] reuneix un total de 118 avaluacions centrades en l'impacte de l'assessorament i dels programes de guia curricular, planificació individual, i dels serveis de resposta. Aquesta metanàlisi és la més extensa realitzada fins al moment sobre l'impacte dels programes i serveis d'orientació i assessorament en l'alumnat. La quantitat d'estudis inclosos permet desagregar l'anàlisi segons diferents característiques.

Una de les preguntes a les quals dona resposta aquest estudi té a veure amb quines són les diferències en l'impacte que tenen els diversos tipus de serveis i programes en les successives etapes educatives. Els programes i serveis centrats en la guia curricular tenen un efecte moderat en les diverses etapes educatives, però són especialment positius en l'etapa final de primària i la primera etapa de secundària. Tanmateix, pel que fa als serveis de resposta, aquesta és l'etapa amb un impacte positiu menor en comparació amb la primera etapa de primària i a la secundària postobligatòria (la planificació individual no està inclosa en la comparativa a causa del fet que té pocs programes distribuïts en els diferents nivells).

Cal assenyalar que la comparativa d'etapes educatives es fa d'acord amb un resultat "sintètic" que engloba l'impacte en els resultats acadèmics, el comportament o les habilitats cognitives, i els resultats socioemocionals (no diferencia els resultats per aquests àmbits).

Els resultats mostren que les estratègies d'assessorament i orientació tenen una incidència diferenciada segons l'etapa educativa o l'edat de l'alumnat. L'adaptació dels programes esdevé clau per a la seva efectivitat.

Per a més informació:

Whiston, S. C.; Tai, W. L.; Rahardja, D. i Eder, K. (2011). "School counseling outcome: A meta-analytic examination of interventions". *Journal of Counseling & Development*, vol. 89, núm. 1, p. 37-55 [13].

Carey, J.C. i Martin, I. (2015). *A review of the major school counseling policy studies in the United States: 2000-2014*. Amherst, MA: The Ronald H. Fredrickson Center for School Counseling Outcome Research and Evaluation [1].

American School Counselor Association (2015). *Empirical Research Studies Supporting the Value of School Counseling*. Recuperat de <https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Careers-Roles/Effectiveness.pdf> [26].

- **Perfil de l'orientador:** Les revisions mostren de forma consistent que el perfil del responsable i conductor de les sessions d'orientació i assessorament marca una diferència en l'impacte dels programes. Els programes que utilitzen orientadors amb formació sobre la matèria i sobre les tasques que han de realitzar tenen un efecte beneficiós per sobre dels programes conduïts per altres perfils [14] [16]. Especialment significatius són els programes amb perfils d'orientadors en formació (*counselors-in-training*) [14] [16], que són programes en què es formen adolescents i/o joves adults perquè puguin desenvolupar rols de lideratge, així com tenir capacitat per orientar i assessorar altres alumnes de menor edat. Aquests programes, diferents als programes de mentoria entre iguals, apoderen els adolescents i joves perquè serveixin de referència d'altres alumnes de menor edat per tal d'orientar-los al llarg del cicle educatiu. Altres programes han mostrat un efecte fins i tot més elevat quan el responsable i conductor és un professor [13], tot i que aquest resultat no és consistent amb altres investigacions [14] [16]. Cal puntualitzar, però, que no totes les avaluacions informen sobre els perfils dels responsables de les sessions.

El perfil del responsable i conductor de les sessions d'orientació i assessorament marca una diferència en l'impacte dels programes.

Quins són els alumnes que més se'n beneficien?

Els programes d'orientació educativa, en general, estan plantejats per tenir un desenvolupament ampli i no específic per col·lectius concrets. Tanmateix, seria plausible esperar efectes més beneficiosos en aquells alumnes que tinguin més mancances per decidir en termes d'expectatives educatives. Són escasses les investigacions que han mostrat diferències entre perfils socioeconòmics diferenciats per poder arribar a conclusions robustes. Alguns estudis fins i tot han mostrat majors beneficis en alumnes amb perfil socioeconòmic mitjà en comparació amb els alumnes d'estatus socioeconòmic baix [15], que podrien plantejar un possible "efecte Mateu"¹ d'alguns programes. Tot i així, són més nombrosos els programes que mostren un impacte especialment beneficiós en perfils socioeconòmics baixos (vegeu l'exemple del [requadre 3](#)).

D'altra banda, tal com s'ha comentat anteriorment, l'impacte dels programes pot variar segons l'edat dels alumnes (o de l'etapa educativa), sense que hi hagi unanimitat entre les evidències de quina pot ser la franja d'edat potencialment més beneficiada.

¹ Concepte sociològic que significa que qui es beneficia més dels programes és qui (sembla que) menys ho necessita (els perfils socioeconòmics mitjà i alt).

Requadre 3.

Student Success Skills (SSS) (Estats Units)

El model de Student Success Skills (SSS) s'aplica a les etapes de primària i secundària especialment a escoles dels Estats Units, però també s'ha aplicat a tretze països més. Segons les fonts del programa, fins a nou mil orientadors (*counselors*) i professors han aplicat aquest model a més d'un milió d'estudiants. L'objectiu central d'aquest programa és desenvolupar les habilitats cognitives, socials i d'autogestió dels alumnes.

El programa SSS té fins a vuit variants per poder adaptar-se a les necessitats de l'escola i de l'alumnat. Entre els programes, en destaca el *College/Career Success Skills* que té un enfocament d'orientació i guia per preparar els estudiants per desenvolupar les habilitats acadèmiques, socials i d'autogestió necessàries per donar el salt a l'etapa universitària i/o la carrera professional. En aquest mòdul es proporciona material perquè els professors o orientadors preparin d'una a cinc lliçons setmanals dirigides, principalment, a estudiants de secundària postobligatòria.

S'ha realitzat un total de vint avaluacions dels diferents mòduls creats per la SSS, des de 2003 fins el 2015. En aquestes avaluacions s'han pogut observar impactes significatius en el rendiment de matemàtiques i comprensió lectora, la relació entre els companys, el compromís amb l'escola i els estudis, i la millora de les expectatives. Aquests resultats són especialment significatius en estudiants immigrants o de perfil socioeconòmic baix.

Per a més informació:

Lemberger, M.; Selig, J.; Bowers, H. i Rogers, J. (2015). "Effects of the student success skills program on the executive functioning skills, feelings of connectedness, and academic achievement in a predominantly hispanic, low-income middle school district". *Journal of Counseling and Development*, vol. 93, núm. 1, p. 25-37 [27].

Brigman, G. i Campbell, C. (2003). "Helping students improve academic achievement and school success behavior". *Professional School Counseling*, vol. 7, núm. 2, p. 91-98 [28].

Coleman, H. L. i Yeh, C. (Eds.). (2011). *Handbook of school counseling*. Londres: Routledge [12].

Resum

Els programes d'orientació, assessorament i guia curricular tenen, en general, efectes positius en els alumnes. Tanmateix, aquests efectes varien en funció dels objectius que se cerquin. La revisió de l'evidència mostra que aquests programes tenen un impacte significatiu força elevat en el coneixement que tenen els alumnes sobre els diferents itineraris que poden escollir, tant educatius com professionals, així com en la satisfacció de l'alumnat per la idoneïtat del camí educatiu que han escollit i la decisió presa. També tenen un fort impacte en les habilitats educatives (escriptura, resolució de problemes, etc.) dels alumnes, i en les actituds envers l'escola, amb una millora de l'assistència i el comportament a classe, així com, sobretot, el nivell de disciplina a l'aula. Alhora, aquests programes milloren considerablement l'autoestima, la seguretat en un mateix i disminueixen problemes d'ansietat i depressió, sobretot quan en el programa hi ha la figura d'un professional referent. D'altra banda, els estudis consultats mostren que aquest tipus de programes tenen un impacte moderat en el desenvolupament d'habilitats socials i relacionals i significatiu, però poc rellevant, en el rendiment educatiu de l'alumnat.

L'efectivitat i l'èxit dels programes d'assessorament i d'orientació a l'alumnat varien en gran mesura segons les característiques dels programes: el tipus de programes utilitzats, el perfil de l'alumnat, l'etapa educativa on s'adrecin, o el tipus de perfil de l'orientador. Tot i que els tres tipus de programes (de planificació individual, de servei de resposta i guia curricular) tenen efectes positius en l'alumnat, les metanàlisis revisades indiquen que els programes de serveis de resposta i de guia curricular tenen un impacte superior.

Respecte a la durada, no hi ha resultats concloents que indiquin quin temps caldria dedicar a cada tipus de programa a desenvolupar. Tanmateix, els resultats mostren que, independentment de la durada, les sessions individuals tenen un efecte més elevat que les sessions grupals per cada hora invertida. Tampoc hi ha consens a l'hora d'indicar quina és l'etapa educativa òptima per desenvolupar aquests programes. Alguns assenyalen que tenen major impacte a primària, d'altres a secundària i d'altres a secundària postobligatòria. Sembla, però, que els programes de guia curricular tenen millors efectes en la darrera etapa de primària i la primera i secundària. En canvi, els programes de servei de resposta són més efectius en la primera etapa de primària i secundària postobligatòria.

En termes generals, els factors d'èxit dels programes són els següents:

1. Combinar programes individuals amb altres de grupals (sobretot aquells en els quals es treballa amb el grup classe).
2. Realitzar diversos programes d'orientació al llarg de les etapes educatives, donant més pes a uns o altres tipus de programa segons l'etapa educativa (a la primera etapa de primària i secundària postobligatòria funcionen millor els programes de servei de resposta i en la darrera etapa de primària i primera de secundària els programes de guia curricular).
3. Seleccionar el perfil de l'orientador amb formació específica en la matèria i que esdevingui un referent de l'alumnat.

Taula 3.

Punts forts i punts febles dels programes d'orientació i assessorament

Punts forts	Punts febles
Els programes d'orientació i assessorament poden millorar el rendiment educatiu de l'alumnat.	Els efectes positius solen ser més aviat baixos i en alguns casos, pràcticament nuls.
Els programes d'orientació i assessorament poden disminuir la taxa d'abandonament educatiu.	Les evidències són molt limitades.
Els programes d'orientació i assessorament són efectius per reduir la indisciplina, l'absentisme escolar i altres conductes disruptives.	Manquen evidències per poder generalitzar els efectes. Les evidències provenen sovint de l'aplicació de programes en contextos difícilment comparables.
Els programes d'orientació i assessorament poden incrementar la preparació de l'alumnat per les transicions educatives.	Les evidències són limitades pel que fa a la transició de primària a secundària.
Els programes d'orientació i assessorament poden apoderar els alumnes sobre les decisions que han de prendre en les etapes educatives i en la seva confiança per prendre-les. Trobem evidències que mostren que els efectes positius es donarien en major mesura en les etapes de principi de secundària i en menor mesura a secundària o etapes educatives postobligatòries i d'estudis superiors.	Manquen evidències per confirmar l'impacte en les diferents etapes educatives.
Les evidències mostren en termes generals que els programes d'orientació individual i de grups reduïts tenen millors efectes que els grupals.	Les sessions individuals i de grups reduïts poden suposar un cost econòmic i logístic més elevat que els basats en el grup classe.
Els programes d'orientació basats en guies curriculars són especialment efectius a secundària i postsecundària.	Aquests programes mostren una menor eficàcia a primària.
Els programes d'orientació i assessorament basats en serveis de resposta són especialment efectius a primària.	Aquests programes mostren una menor eficàcia a secundària i postsecundària.
Els programes d'orientació i assessorament basats en serveis de resposta poden millorar algunes habilitats socials com la resolució de problemes i la relació amb el grup d'iguals.	Manquen evidències per poder generalitzar-ne els efectes.
Els programes d'orientació i assessorament poden millorar la salut mental i l'autoestima dels alumnes que tinguin alguns problemes d'aquest tipus.	L'efecte depèn en gran mesura del perfil laboral de l'orientador (els efectes són especialment positius si provenen de l'àmbit de la psicologia) i de les seves competències.
La figura de l'orientador (ja sigui psicòleg, treballador social o psicopedagog) i les seves competències són clau per a l'èxit dels programes.	Aquests perfils professionals, sovint externs, suposen un cost econòmic important. A més, suposa un element de coordinació amb el centre que sovint no és fàcil de gestionar.
L'alumnat amb un perfil socioeconòmic baix pot obtenir efectes positius en el rendiment educatiu, la relació amb el grup d'iguals i les seves expectatives formatives. Tanmateix, les evidències sobre aquesta relació no són gaire nombroses.	Les evidències sobre l'impacte diferenciat per perfils socioeconòmics són escasses. Algunes de les poques evidències que hi ha mostren que el desenvolupament de certs programes només afavoreixen els alumnes de perfil socioeconòmic mitjà (no hi ha prou evidències per saber si els alumnes amb perfils socioeconòmics alts també en surten reforçats).

Font: Elaboració pròpia.

Implicacions per a la pràctica

Infants i adolescents passen per diferents moments de transició durant la seva trajectòria educativa que els poden suposar incertesa i inseguretat. Tal com s'ha observat en els estudis analitzats, els programes d'orientació i assessorament poden ajudar els estudiants a escollir el millor itinerari per a cadascun d'ells i augmentar la seguretat en ells mateixos i en les decisions preses en aquest sentit, a banda d'altres impactes positius en aspectes educatius i personals dels alumnes. A Catalunya s'ofereixen a escoles i instituts una sèrie de serveis dedicats a orientar, assessorar i fer un seguiment als alumnes, però no estan desplegats en tots els centres i falten dades per conèixer-ne l'impacte real.

Les avaluacions que s'han realitzat a diferents programes d'orientació, assessorament i guia curricular en diferents països i que hem analitzat en aquest document, indiquen que aquest tipus de programes tenen, en general, un impacte positiu en l'alumnat. Però, quines implicacions tenen aquests resultats sobre la pràctica política? A continuació fem algunes propostes, a partir de la revisió realitzada, per orientar futures polítiques:

- **Cal incentivar i promoure els programes d'orientació, assessorament i guia curricular a tots els centres educatius, combinant el seguiment individual amb el treball grupal, i en diferents etapes educatives.**

L'evidència ha demostrat que aquests programes (tant els que tenen una orientació individual com grupal) tenen un impacte positiu en els alumnes en diferents aspectes i en les diverses etapes educatives. Els resultats observats indiquen que els programes d'orientació permeten prendre millors decisions a l'hora d'escollir els diferents itineraris formatius i professionals, donen més seguretat i millor autoestima, entre d'altres. Cal, doncs, implantar aquest tipus de programes adaptats a cadascuna de les etapes formatives, en funció de les necessitats dels infants i adolescents en cada moment. La combinació del seguiment individual amb les sessions de tipus grupal sembla que és la fórmula més reeixida.

Cal, doncs, implantar aquest tipus de programes adaptats a cadascuna de les etapes formatives, en funció de les necessitats dels infants i adolescents en cada moment.

- **Cal formar adequadament els futurs orientadors d'aquests programes.** Tot i que la revisió dels programes avaluats no indica quin perfil professional té un impacte major en l'alumnat, el que sí que queda palesa és la necessitat de tenir una persona referent. Aquest referent pot ser psicòleg, mestre, treballador social, integrador social, etc., però és rellevant que tingui un coneixement i unes competències específiques per a l'orientació. Per aquest motiu, no només és important desenvolupar aquest tipus de programes als centres, sinó que cal preparar i desplegar el contingut formatiu per a aquells que esdevindran referents dels estudiants i que podran ser acreditats com a orientadors.

Cal preparar i desplegar el contingut formatiu per a aquells que esdevindran referents dels estudiants i que podran ser acreditats com a orientadors.

- **Cal avaluar l'impacte dels diferents programes que es desenvolupen actualment (o que ho facin en el futur) a Catalunya.** L'única eina per conèixer si realment estan funcionant els programes i serveis desplegats a Catalunya sobre orientació i assessorament curricular és realitzant avaluacions. Aquestes avaluacions, molt habituals en altres països, són indispensables per dissenyar adequadament les polítiques necessàries per desenvolupar els diversos programes (tant pel que fa al seu contingut, com a l'assignació dels recursos necessaris, entre d'altres qüestions), així com per adaptar els programes a la realitat catalana. Actualment en alguns centres s'està incorporant la figura de l'integrador social com a orientador. Això, per exemple, suposa una oportunitat molt interessant per poder avaluar l'impacte d'aquesta figura en el context català.

Actualment en alguns centres s'està incorporant la figura de l'integrador social com a orientador. Això, per exemple, suposa una oportunitat molt interessant per poder avaluar l'impacte d'aquesta figura en el context català.

En definitiva, la recerca internacional avala el desenvolupament dels programes d'orientació, assessorament i guia curricular. Tanmateix, el volum de les avaluacions d'aquest tipus de programes no és encara gaire elevat a nivell internacional, i a més a més, falta informació sobre alguns aspectes rellevants. Poder generar avaluació rigorosa dels programes que es desenvolupin a Catalunya suposa, per tant, un repte important, així com una gran oportunitat.

Bibliografia

- [1] Carey, J. C. i Martin, I. (2015). *A review of the major school counseling policy studies in the United States: 2000-2014*. Amherst, MA: The Ronald H. Fredrickson Center for School Counseling Outcome Research and Evaluation.
- [2] Abrantes, P. (2008). "Individualización y exclusión. La transición a la secundaria en el centro de Madrid". *RASE: Revista de la Asociación de Sociología de la Educación*, vol. 1, núm. 2, p. 5-21.
- [3] Gimeno Sacristán, J. (1996). *La transición a la escuela secundaria*. Barcelona: Morata.
- [4] Sahlberg, P. (2006). "Raising the bar: How Finland responds to the twin challenge of secondary education". *Profesorado*, vol. 10, núm. 1, p. 1-26.
- [5] OECD (2012). *Education at a Glance 2012: OECD Indicators*. París: OECD Publishing. Recuperat de <https://doi.org/10.1787/eag-2012-en>
- [6] Desjardins, J. i Dezutter, O. (2009). "Développer des compétences professionnelles en formation initiale à l'enseignement préscolaire et primaire: regard sur l'organisation des programmes en contexte Québécois". *Canadian Journal of Education*, vol. 32, núm. 4, p. 877.
- [7] Longaretti, L. (2006). "School transition: Aspirations and inspirations". *A AARE Conference, Adelaide*. Recuperat de <https://www.aare.edu.au/publications-database.php/5143/school-transition-inspirations-and-aspirations>
- [8] Bark, B. G. i Mukhopadhyay, B. (2003). *Guidance and counseling: A manual*. Nova Delhi: Sterling Publishers.
- [9] Alegre, M. À. (2017). "Polítiques de tria i assignació d'escola: quins efectes tenen sobre la segregació escolar?". Sèrie "Què funciona en educació", núm. 7. Barcelona: Ivàlua i Fundació Jaume Bofill.
- [10] Alegre, M. À. (2018). "Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat?". Sèrie "Què funciona en educació", núm. 10. Barcelona: Ivàlua i Fundació Jaume Bofill.
- [11] American School Counselor Association (ASCA) (2003). *The ASCA national model: A framework for school counseling programs*. Alexandria: ASCA.
- [12] Coleman, H. L. i Yeh, C. (Eds.) (2011). *Handbook of school counseling*. Londres: Routledge.
- [13] Whiston, S. C.; Tai, W. L.; Rahardja, D. i Eder, K. (2011). "School counseling outcome: A meta-analytic examination of interventions". *Journal of Counseling & Development*, vol. 89, núm. 1, p. 37-55.
- [14] Whiston, S. C.; Sexton, T. L. i Lasoff, D. L. (1998). "Career-intervention outcome: A replication and extension of Oliver and Spokane (1988)". *Journal of Counseling Psychology*, vol. 45, núm. 2, p. 150.
- [15] Hoag, M. J. i Burlingame, G. M. (1997). "Evaluating the effectiveness of child and adolescent group treatment: A meta-analytic review". *Journal of Clinical Child Psychology*, vol. 26, núm. 3, p. 234-246.
- [16] Oliver, L. W. i Spokane, A. R. (1988). "Career-intervention outcome: What contributes to client gain?". *Journal of Counseling Psychology*, vol. 35, núm. 4, p. 447.
- [17] Evans, J. H. i Burck, H. D. (1992). "The effects of career education interventions on academic achievement: A meta-analysis". *Journal of Counseling & Development*, vol. 71, núm. 1, p. 63-68.
- [18] Whiston, S. C.; Brecheisen, B. K. i Stephens, J. (2003). "Does treatment modality affect career counseling effectiveness?". *Journal of Vocational Behavior*, vol. 62, núm. 3, p. 390-410.
- [19] Erford, B. T.; Bardhoshi, G.; Ross, M.; Gunther, C. i Duncan, K. (2017). "Meta-Analysis of Counseling Outcomes for Youth With Conduct Disorders". *Journal of Counseling & Development*, vol. 95, núm. 1, p. 35-44.
- [20] Prout, S. M. i Prout, H. T. (1998). "A meta-analysis of school-based studies of counseling and psychotherapy: An update". *Journal of School Psychology*, vol. 36, núm. 2, p. 121-136.
- [21] Cohen, A. C. i Whitten, B. J. (1988). *Parameter estimation in reliability and life span models*. Florida: CRC Press.
- [22] Lapan, R. T.; Gysbers, N. C. i Petroski, G. (2001). "Helping 7th graders be safe and successful: A statewide study of the impact of comprehensive guidance programs". *Journal of Counseling & Development*, vol. 79, núm. 3, p. 320-330.
- [23] Lapan, R. T.; Gysbers, N. C. i Sun, Y. (1997). "The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study". *Journal of Counseling & Development*, vol. 75, núm. 4, p. 292-302.
- [24] Lapan, R. T.; Gysbers, N. C. i Kayson, M. A. (2007). *Missouri School Counselors Benefit All Students*. Jefferson City, Mo: Missouri Department of Elementary and Secondary Education.

-
- [25] Gysbers N.; Bragg, J.; Kosteck-Bunch, L.; Magnuson, C. i Starr, M. (2017). *Missouri Comprehensive School Counseling Program. A Manual for Program Development, Implementation, Evaluation and Enhancement*. Missouri: Missouri Departement of Elementary & Secondary Education.
- [26] American School Counselor Association (2015). *Empirical Research Studies Supporting the Value of School Counseling*. Recuperat de <https://www.schoolcounselor.org/asca/media/asca/Careers-Roles/Effectiveness.pdf>
- [27] Lemberger, M.; Selig, J.; Bowers, H. i Rogers, J. (2015). "Effects of the student success skills program on the executive functioning skills, feelings of connectedness, and academic achievement in a predominantly hispanic, low-income middle school district". *Journal of Counseling and Development*, vol. 93, núm. 1, p. 25-37.
- [28] Brigman, G. i Campbell, C. (2003). "Helping students improve academic achievement and school success behavior". *Professional School Counseling*, vol. 7, núm. 2, p. 91-98.

Col·lecció Què funciona en educació?

1. Què funciona en educació: la pregunta necessària
Miquel Àngel Alegre
És recomanable implantar incentius salarials per al professorat vinculats amb el rendiment acadèmic dels estudiants?
J. Oriol Escardíbul
2. Són efectius els programes de tutorització individual com a eina d'atenció a la diversitat?
Miquel Àngel Alegre
Quines estratègies d'agrupament responen a criteris d'efectivitat i d'equitat?
Gerard Ferrer-Esteban
3. Serveixen els programes d'estiu per millorar els aprenentatges i els resultats educatius dels alumnes?
Miquel Àngel Alegre
4. Quin impacte tenen les activitats extraescolars sobre els aprenentatges dels infants i joves?
Sheila González Motos
5. Són efectius els programes d'educació socioemocional com a eina per millorar les competències de l'alumnat?
Queralta Capsada
Com treballar l'autoregulació i la metacognició a l'aula: què funciona i en quines condicions?
Gerard Ferrer-Esteban
6. Són les beques i els ajuts efectius de cara a la continuïtat i millora dels resultats educatius a primària i secundària?
Mauro Mediavilla
7. Polítiques de tria i assignació d'escola: quins efectes tenen sobre la segregació escolar?
Miquel Àngel Alegre
8. El lideratge de centre afecta el rendiment acadèmic de l'alumnat?
Álvaro Choi, María Gil
9. És l'avaluació de l'alumnat un mecanisme de millora del rendiment escolar?
Sheila González Motos
10. Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat?
Miquel Àngel Alegre
11. Els programes per fomentar la implicació parental en l'educació serveixen per millorar el rendiment escolar?
Jaume Blasco

Primera edició: octubre de 2018
© Fundació Jaume Bofill, Ivàlua, 2018
fbofill@fbofill.cat, info@ivalua.cat
www.ivalua.cat
www.fbofill.cat

Autors: Sandra Escapa i Albert Julià
Edició: Bonal·letra Alcompàs
Coordinació editorial: Anna Sadurní
Cap de projectes: Miquel Àngel Alegre
Analista d'Ivàlua: Núria Comas
Disseny i maquetació: Enric Jardí
ISBN: 978-84-947887-0-3

Aquesta obra està subjecta a la llicència Creative Commons de **Reconeixement-CompartirIgual (by-sa)-Internacional**: Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-la amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

